

ського. Так негативні наслідки можуть стати підсумком історичних здобутків, а це вже переводить проблему сенсу історії у зовсім іншу площину.

Висновки і перспективи подальших досліджень. А. Шопенгауер належить, імовірно, до найбільш безстрашних розумів, оригінальних мислителів людства. Щоб діяти, як він, потрібна не лише сміливість, а й бажання по-новому мислити. У філософсько-історичній думці він виступив як новатор, і та опозиція, яку викликав він сам та його твори в колах офіційної науки, засвідчувала, що відбулося одне з перших порушень традицій моралі та науки, він зробив крок за межі дозволеного. Проти нового бачення філософії в суспільстві почався шалений опір. Галас, піднятий навколо нового вчення, поступово затих, а його твори почали глибоко вивчати. У цьому не можуть відмовити А. Шопенгауерові навіть його принципи супротивники. Найбільше, що привертає увагу всіх, це спокій, у якому повинна перебувати людина. Потрібно задовольнятися самим собою, бути для себе всім і мати право сказати «*Omnia mea mecum porto*» (Усе своє ношу із собою) – це, безперечно, найважливіше для щастя [5, с. 291].

Джерела та література

1. Быховский Б. Э. Шопенгауэр / Б. Э. Быховский. – М. : Мысль, 1975. – 206 с.
2. Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками : в 2 т. Т. 2 : От Канта до Ницше [Электронный ресурс] / В. Виндельбанд // Цифр. б-ка по философии. – Режим доступа : <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000092/st012.shtml>
3. Перцев А. В. А. Шопенгауэр: жизнь философа и философия жизни [Электронный ресурс] / А. В. Перцев // КГБ : Киев. город. б-ка. – Режим доступа : http://lib.misto.kiev.ua/FILOSOF/SHOPENGAUER/percev_about.txt
4. Шопенгауэр А. Введение в философию; Новые паралипомены; Об интересном : сборник : пер. с нем. [Электронный ресурс] / А. Шопенгауэр // КГБ : Киев. город. б-ка). – Режим доступа : http://lib.misto.kiev.ua/FILOSOF/SHOPENGAUER/wwedenie_w_filosofiyu.txt
5. Шопенгауэр А. Избранные произведения / А. Шопенгауэр. – М. : Просвещение, 1992. – 477 с.
6. Шопенгауэр А. Мир как воля и представление [Электронный ресурс] / А. Шопенгауэр // Шопенгауэр А. Собр. соч. : в 5 т. Т. I / пер. Ю. И. Айхенвальда – Режим доступа : <http://psylib.org.ua/books/shope01/txt19.html>

Сильвестрова Оксана. Личность, государство, история в философии А. Шопенгауэра. В статье освещаются основные идеи А. Шопенгауэра относительно существования личности в обществе, его истории, особенностей функционирования государства. Обращено внимание на антиисторизм во взглядах А. Шопенгауэра и на причины формирования такой идеи.

Ключевые слова: Мировая Воля, история, антиисторизм, личность, общество, государство, пессимизм.

Silvestrova Oksana. A Person, a State and a History in the Philosophy by A. Shopenhauer. In the article the basic ideas of A. Shopenhauer are investigated on the existence of person in society, his history, features of functioning of the state it was. Paid attention to historical antimethod in the looks of A. Shopenhauer, and on the reasons of forming of such idea.

Key words: World Will, history, antihistorism, person, society, state, pessimism.

Стаття надійшла до редколегії
08.04.2013 р.

УДК 930.1

Михайло Ясінський

До історії філософії клубної культури Галичини (кінець XIX – початок XX ст.)

У статті проаналізовано філософські позиції відомих політиків, діячів науки, культури та мистецтва краю, обґрунтовано основні філософські концепції клубної культури Галичини наприкінці XIX – на початку XX ст.

Ключові слова: історія розвитку філософських концепцій етнічно-клубної культури, філософія клубної культури Галичини, історіософія культури.

Постановка наукової проблеми та її значення. Клубна культура викликає значний інтерес у філософів, культурологів, соціологів, антропологів. Отож є потреба в аналізі цього багатопланового феномену, а також у фіксації основних параметрів і особливостей та вивченні основоположних цінностей, котрі лежать в основі клубної культури та дають їй можливість розвиватися і зберігатися впродовж десятиліть.

Філософія української клубної культури Галичини, у найширшому її значенні, є, водночас, філософією соціальних верств, етнічних спільнот, окремих груп та лідерів. Вона постає як мудрість, що належить окремим культурам та історичним періодам. Наукові дослідження історії філософії клубної культури є реконструкцією сукупного мислення минулих поколінь над можливими способами зміни локальних культур. Філософія української клубної культури має свою неповторну історію, яка не була достатньо досліджена.

Історія філософії клубної культури є, на нашу думку, хронотопом змін мисленнєвої діяльності значних соціальних, етнічних, політичних та інших колективів під тиском економічних, побутових, релігійних, історичних чи культурно-освітніх чинників.

Занурення у філософські глибини минулого передбачає осягнення сутності сучасних смислів через мудрість минулих епох. Дослідження філософії клубної культури Галичини кінця XIX – початку XX ст. сприятиме і розумінню філософії клубних культур та розв'язанню етнічно-філософських проблем загалом, і дослідженню феномену українського національного об'єднання XXI ст.

Аналіз останніх досліджень цієї проблеми. Значна кількість сучасних культурологічних досліджень присвячена клубінгу як різновиду клубної культури останніх десятиліть та розвитку клубних об'єднань як зародженню субкультур.

Специфіку вітчизняних клубів розкрито в роботах представників вітчизняної школи культурології О. Гриценка, І. Дзюби, Г. Загадарчук, І. Зязюна, В. Пазенка, В. Пичі, В. Подкопаєва, М. Поплавського, Н. Тарасюк, І. Хижняка, Н. Цимбалюк. Українське дозвіллезнавство має досить значний доробок у вивченні клубної діяльності, однак досвід роботи зарубіжних клубів та закладів клубного типу й досі поза увагою вчених [1].

Особливості філософії українського романтизму висвітлено в монографії М. Скринника [2]. Проблеми неоромантизму аналізує Л. Лебедівна [3]. Утілення філософських ідей у творчості І. Франка досліджує В. Мельник [4], національних ідей – М. Козловець [5]. Специфіку філософських моделей культури XIX–XX ст. схарактеризував В. Межуєв [6]. Філософські проблеми історичного аналізу представлені в дисертації О. Панафідіної [7]. Ментальність і формування політичної культури нації досліджує Е. Макаренко [8], основні риси українського господарського менталітету – В. Попов [9], природу національного міфу – В. Артюх [10], феномен еліти – К. Баранцева [11], інтеграцію культурно-історичного досвіду в сучасну державотворчу концепцію – П. Кравченко [12], психологічні чинники генези національної свідомості – А. Березін [13], національне у свідомості особистості – О. Надибська [14], етнокультурне у свідомості полі етнічного соціуму – О. Чебан [15], українську ментальність – І. Стадник, Н. Яцук [16; 17], українську національну ідентичність – В. Горлова [18], філософські засади становлення національної свідомості – О. Моргун, А. Дербак [19; 20], духовність етносу – А. Алексеєнко [21], соціально-філософський аналіз становлення громад – Ю. Бойко [22], буттєві смисли національної ідентичності – М. Скринник [23], принципи самовідтворення української політичної нації – Г. Нестеренко [24], соціальний опір у самоорганізації суспільства – Н. Абаніна [25], інтереси народу – В. Дубінін [26], національні цінності особистості – О. Корнієнко [27], філософський аналіз етноментальності – Р. Додонов [28], національний характер – А. Швецова [29].

Значний обсяг робіт за напрямками етнічної філософії, історії філософії, філософії політики, соціальної філософії, філософії творчості та ін., які стосуються вказаного нами напряму досліджень, дає можливість либше висвітлити тему та використати багатий філософський матеріал. Водночас масштабних досліджень з історії клубної філософії, як засвідчує огляд робіт, немає.

Мета статті – розкрити особливості становлення та розвитку філософії етнічно-клубної культури Галичини наприкінці XIX – на початку XX ст. **Завданням** дослідження передбачено аналіз філософських позицій відомих політиків, діячів науки, культури та мистецтва краю, обґрунтування основних філософських концепцій тогочасної клубної культури.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Культурфілософське тлумачення поняття «клубна культура» сьогодні не має єдиного змісту. Найбільш

уживаними є визначення клубів як елементів дозвілля та структурних елементів культури. Однак вони, ці визначення, є трактуваннями форм клубної діяльності й не містять достатньої кількості формулювань, які б указували на природу клубів.

У цій статті здійснено спробу пошуку витоків клубного руху кінця XIX – початку XX ст. на території автохтонної української частини Королівства Галичина. Ми припустили, що філософський зміст клубної культури можна розкрити за результатами дослідження основоположних ідей, котрі сприяли розвитку клубів. Найбільш загальні тлумачення цих ідей, тобто їх філософський смисл, ми знаходимо в роботах відомих філософів. Останні, зокрема, досліджують етноси як одні з найбільш масштабних і тривалих людських колективів.

Філософія примордіалізму етнічність трактує як споконвічну характеристику людства або ж як соціальне об'єднання, що отримало свій сучасний вигляд завдяки історичному розвитку. Визнання із цього напрямку досліджень отримали філософські роботи П. Кушнера, С. Токарева, Ю. Брюмля, Л. Гумильова, В. Наулка, А. Пономарьова та ін.

Філософи-інструменталісти вважають етнічність лише інструментом політиків для досягнення своїх інтересів. Інструменталістський підхід до визначення етносу властивий Дж. Бентлі, Олзаку, Нейгелу.

Конструктивістський підхід полягає у визначенні етносу як смислотворчої конструкції, що набула певного поширення. Цей філософський підхід представляють роботи Ф. Барта, Б. Андерсона, Р. Бурдьє, Е. Геллнера, Е. Хобсбаума, В. Тишкова, Д. Драгунського.

Наприкінці XIX ст. культура стала об'єктом уваги соціологів, антропологів, етнографів, що дало поштовх до розроблення нових філософських та культурознавчих теорій (Е. Тейлор, А. Кребер, В. Малиновський, А. Редкліфф-Браун та ін.). Від розуміння культури як сукупності традицій звичаїв того чи того народу дослідники переходять до розуміння культури як системи зразків та способів діяльності племен, общин, народностей, націй, цивілізацій тощо, укорінених в бутті певного етносу.

Російський учений А. Садохін вважає сучасні підходи до визначення етнічності такими, що є взаємодоповнювальними, і припускає створення когерентної теорії етнічності. Ми схильні вважати, що будь-які досконалі монічні теорії культури – найбільш недосконала форма пояснення закономірностей її розвитку, що підтверджується розмаїттям та полісемічністю клубних форм культури.

Дослідження історіософії клубної культури дасть можливість визначити закономірності різноманітних філософських підходів у формулюванні перспектив культурного розвитку.

Представники української філософії в Галичині:

Іван Франко (1856–1916). Видатний український письменник, філософ (учений ступінь доктора філософії отримав у Віденському університеті (1893)) та громадський діяч. І. Франко вважав, що цивілізоване людство все більше й більше виступає як єдине ціле [30]. Співорганізатор «Економічно-просвітніх спілок для Покуття». «Жиємо в часах, в яких на наших очах довершується ся грандіозна переоцінка старих вартостей», – писав І. Франко, закликаючи цим до перегляду змісту тодішніх культур [31].

Михайло Грушевський (1866–1934). Досліджуючи історію українського народу, М. Грушевський висуває ідеї «національної самооборони» й «національної смерті» як такі, що є узагальненням тогочасної історії українського народу, його «пробудженої енергії національного самозбереження перед небезпекою видимої національної загибелі». Як мислитель, що формувався під впливом народницької школи, йому імпонують пошуки Е. Дюркгейма та його однодумців, які прагнули віднайти колективістське підґрунтя явищ історії і культури [32, с. 87–88]. У філософії історії М. Грушевського відбиваються різноманітні ідеї, що вплинули на розвиток логіки історичної концепції мислителя, а сама вона є критичним синтезом часом протилежних концептуальних ідей, – вважає В. Будз [33, с. 7].

Іван Крип'якевич (1886–1967). У 1904–1909 рр. навчався на філософському факультеті Львівського університету. 1908 р. організував «Просвітній кружок», тісно співпрацював із «Просвітою». Наукову діяльність розпочав під керівництвом М. Грушевського. Розвиток етносу бачив у збереженні та примноженні його традицій. Одним з проявів етнічної звитяги вважав козаччину. Найважливіші результати культурологічної діяльності І. Крип'якевича реалізовані в роботах «Українська історіографія» (1923), «Історія української культури» (1937) та інших, у яких висвітлено його основні філософські ідеї.

Кость Левицький (1859–1941). Був співзасновником УНДП, заступником голови «Академічного братства», членом першого товариства українських правників «Кружок правничий» (1881), співзасновником і провідним діячем товариства українських ремісників «Зоря», «Народної торгівлі» (1883), страхового товариства «Дністер» (1891), «Краєвого союзу ревізійного» (1904), «Земельного банку гіпотечного» (1910), директором «Краєвого союзу кредитового» (1898–1939), депутатом Палати послів австрійського парламенту (1907–1918) та Галицького сейму (1908–1914), президентом «Руського клубу» в Галицькому сеймі (1910–1914), президентом українського клубу в австрійському парламенті (1910–1916). 1917 р. очолив Головну українську раду. Національне відродження українців убачав у відродженні політичної думки.

Омелян Огоновський (1833–1894). Доктор філософії (1865). О. Огоновський як голова товариства «Просвіта» у Львові пише листи до О. Барвінського та брата Олександра, у яких заохочує останніх до написання книжечок під назвою «Руська народна читальня», пропонує сприяння в їх виданні та розповсюдженні. Висунув чітку концепцію самостійності та самобутності української літератури порівняно з іншими слов'янськими. Уважав, що історична роль інтелігенції полягає в тому, щоб «зладити битий шлях, що веде до витиченої мети».

Осип Маковей (1867–1925). У 1887–1893 рр. студіював філософію у Львівському університеті. Ступінь доктора філософії отримав 1902 р. О. Маковей завдяки своїй громадській та літературній діяльності здобув славу «зодчого культури» [34].

Климентій Ганкевич (1842–1924). Доктор філософії і вільних наук (1868). Автор «Grundzüge der slavischen Philosophie» («Нариси слов'янської філософії» (1869–1873)); розділ із неї «Філософія в українців» перекладено українською мовою. Серед його філософських творів – роботи «Про народну філософію малорусинів» (1875), «Найновіший філософський рух у слов'ян» (1880).

Юліан Целевич (1843–1892). 1878 р. Ю. Целевич став доктором філософії. Відомий громадський діяч, поборник національно-культурного відродження, голова «Просвіти», «Січі», член Українського педагогічного товариства і «Рідної школи». Його роботи про Угорську Русь, опришків, перебування українських козаків на Покутті та інші формували громадську думку щодо потреби єдності всього українського народу.

Анатоль Вахнянин (1841–1908). Навчаючися на філософському факультеті Віденського університету, 1867 р. організував студентське товариство «Січ» і став його першим головою. Співорганізатор і перший голова товариства «Просвіта» (1868), організатор і керівник музично-хорових товариств «Торбан» (1870) і «Боян» (1891), посол Сейму (1895–1901) та Райхсрату (1893–1900). 1890 р. разом з іншими лідерами народовців став ініціатором політики «нової ери», яка мала б сприяти унормуванню українсько-польських відносин у Галичині. Засновник і керівник Союзу співацьких і музичних товариств (1903).

Михайло Павлик (1853–1915). Михайло Павлик був відданим учнем М. Драгоманова й фанатичним поклонником його ідей, – писав С. Данилович [35]. Один із перших редакторів в історії української газетно-журнальної періодики, видавець, популяризатор наукових знань, художньо-мистецьких цінностей. Він обстоював реалізм у літературі, живу народну мову, наголошуючи на завданнях інтелігенції. Упродовж тривалого часу М. Павлик досліджував проблему українського культурницького поступу, зокрема збирав й узагальнював матеріали про роботу читалень, освітніх товариств і спілок, писав про назрілі питання освіти. Автор роботи «Про русько-українські народні читальні» (1887). «Він був справді апостолом і жерцем ідеї», – писав про М. Павлика Михайло Лозинський [36, с. 21].

Богдан Лепкий (1872–1941). Інтенсивно займався громадською працею: започатковував читальні «Просвіти», бібліотеки й позичкові каси, виголошував реферати та промови на святкових академіях, був учасником хору «Боян» і драматичного гуртка. Б. Лепкий – один із засновників (1901) і активний учасник «Слов'янського клубу». Як письменник він був ініціатором створення та учасником львівської літературної групи «Молода муза» (1906–1909), членів якої об'єднувало прагнення «шукати в мистецтві нових шляхів, визволитися від етнографізму і включитися в річище загальноєвропейського культурного розвитку» [37].

Володимир Старосольський (1878–1942). Автор «Теорії нації». 1897 р. вступив до «Академічної громади», згодом, на початку 1900-х, став одним із її керівників, був одним з організатором Товариства січових стрільців.

Олександр Барвінський (1847–1926). Співпрацював з українськими часописами «Правда», «Мета», «Русь», «Русалка», редагував Записки НТШ, журнали «Учитель» і «Дзвінок». У 1889–1918 рр. обирався членом Крайової шкільної ради, головою Українського педагогічного товариства, головою Наукового товариства імені Т. Шевченка, був міністром освіти та віросповідань у першому уряді ЗУНР. Видав 24-томну «Руську історичну бібліотеку». Намагався досягнути політичного порозуміння з польськими та австро-угорськими колами.

Андрей Шептицький (1865–1944). Студіював філософію і теологію в Кракові. Після закінчення навчання отримав наукові ступені доктора теології та доктора філософії. 1900 р. його номіновано Галицьким митрополитом. За його допомогою велось будівництво духовної семінарії у Львові, засновано бібліотеку Станіславської Капітули. 1901 А. Шептицький заснував чин св. Теодора Студита, 1913-го запросив до Галичини чин редемптористів, які прийняли східний обряд і створили свою гілку. Опікувався також жіночими згромадженнями Сестер: Пресвятої родини, Студиток, Милосердя, Святого Вікентія, святого Йосифа, священомученика Йосафата. Поборник національної релігійної доктрини.

Олена Степанів (1892–1963). Очолювала першу жіночу чоту Товариства «Сокіл» у Львові. 1914 р. увійшла до складу Комітету об'єднаних стрілецьких товариств (м. Львів). У 1918–1919 рр. – чотар Української галицької армії, референт преси Державного секретаріату закордонних справ ЗУНР. Висунула та частково реалізувала ідею обов'язкової участі жінок у політичному житті. Ступінь доктора філософії отримала у Відні (1919) [38].

Андрій Чайковський (1857–1935). А. Чайковський – активний член і голова студентського товариства «Дружній Лихвар», один із керівників львівської «Просвіти»; займався організацією читальень, товариств «Боян», «Надія» та ін. У гімназійні роки (1873–1877) був членом підпільного товариства «Студентська громада». Заснував та очолив «Товариство українських журналістів і письменників». Співпрацював із «Руським педагогічним товариством», «Руською бесідою», співініціював відкриття «Руської бурси».

Василь Нагірний (1848–1921). Як архітектор та громадський діяч кінця XIX – початку XX ст., засновник товариств «Сокіл», «Дністер», «Зоря», «Народна Гостиниця», «Славія», «Народна торгівля», «Товариство для розвою руської штуки» В. Нагірний підніс українську культуру до європейського рівня.

Станіслав Дністрянський (1870–1935). Із 1901-го до 1918 рр. був професором цивільного права у Львівському університеті. Очолював у Віденському парламенті депутатське об'єднання «Український клуб». Вів активну боротьбу за права української мови в навчальних закладах і діловодстві [39]. С. Дністрянський – автор проекту конституції ЗУНР.

Кирило Студинський (1868–1941). Учень відомого хорватського філософа та філолога В. Ягича. Опублікував понад 500 робіт. Його науковий діапазон охоплює загальне мовознавство, слов'янську філологію та історію слов'ян, українську словесність, історію і філософію християнства, патрологію церкви тощо. 1894 р. йому присвоєно ступінь доктора філософії зі спеціальності «Слов'янська філологія» за фундаментальну монографію про духовне життя України у XVII–XVIII ст.

Кирило Трильовський (1864–1941). К. Трильовський заснував перше руханково пожежне товариство «Січ», був основоположником і одним із засновників Української радикальної партії, засновником «Січей», головою Бойової управи УСС, членом Національної Ради ЗУНР.

Денис Січинський (1865–1909). Відомий як композитор і хоровий диригент, перший професор музики в Галичині, музично-громадський діяч. Д. Січинський – один з ініціаторів Союзу співочих і музичних товариств Галичини (1903).

Юліан Лаврівський (1821–1873). 1848 р. брав участь у роботі Собору руських учених, очолював засідання правничої секції. 1861 р. зусиллями Ю. Лаврівського засновано товариство «Руська бесіда», а 1864 р. – Театр «Руської бесіди». Активно домагався відкриття кафедри історії України у Львівському університеті, запровадження навчання українською мовою в Академічній гімназії Львова.

Микола Угрин-Безгрішний (1883–1960). Відомий прозаїк, поет, драматург, видавець, фотограф, педагог М. Угрин був одним з організаторів Пресової квартири Легіону українських січових стрільців, при якій функціонували етапна гімназія, курси для неписьменних стрільців, читальня з бібліотекою.

Василь Стефаник (1871–1936). Брав участь у «Покутській трійці» – таємному творчому об'єднанні духовно близьких митців-земляків, до складу якої входили також Лесь Мартович та Марко

Черемшина. Філософський зміст трагічного буття самотньої людини письменник висвітлив у своїх творах [40].

На зміст філософсько-історичних ідей українських мислителів кінця XIX – першої чверті XX ст., зокрема на розв'язання проблеми суб'єкта й рушійних сил історії, звертали увагу у своїх узагальнених курсах з історії української філософії та політології С. Возняк, М. Голянич, В. Горський, Б. Кухта, І. Огородник, В. Огородник, В. Потульницький, М. Русин [41]. Водночас багато авторів оцінюють філософське осягнення сутності окремими філософами, порівнюючи його з позиціями основоположників філософських течій та напрямів. Подібне порівняння філософської потуги одного автора з філософським стилем інших авторів було б цілковитим нонсенсом у науці, оскільки наука допускає порівняння лише еквівалентних вимірів. Також і філософський напрям, як стиль мислення, є лише одним із вимірів багатовимірного простору філософії. Окремі автори філософських досліджень пропонують нам відмовитися від подібної практики порівняння різновимірних величин. Так, В. Мельник, досліджуючи творчість І. Франка, пише: «У літературі, присвяченій дослідженню творчості Івана Франка, зазвичай, коли говорять про філософію Івана Франка, прагнуть ідентифікувати її з інституалізованими ще в класичний період розвитку філософії різноплановими напрямками – ідеалізмом, матеріалізмом, позитивізмом, раціоналізмом, ірраціоналізмом і т. п. Цікавою та продуктивною є позиція дослідників, які, говорячи про філософію творчості Івана Франка, мають на увазі власне особливості, авторські характеристики та оригінальні підходи...» [42, с. 10].

Погоджуємось із автором, що власна позиція того чи того філософа не може бути відображена мірою його належності до окремих філософських напрямів, «сконструйованих» іншими філософами. Водночас у філософуванні мислителів будь-яких напрямів може бути багато спільних позицій, що дає нам наукову перспективу проведення порівняльного аналізу їх смислотворчості. Українські філософи Галичини були об'єднані спільністю досліджуваних тем, зацікавленістю проблемами власного етносу, пошуком шляхів розв'язання етнічних проблем українців краю. Філософію Галичини кінця XIX – початку XX ст. можна зарахувати до тих неакадемічних філософій, що розвивалися більшою мірою в умах громадських і політичних діячів, митців і літераторів, зароджувалася у фахових та дискусійних клубах, на вечірках однодумців тощо, а тому є підстави стверджувати про наявність етнічних рис галицької філософії.

Українське філософське мислення в Галичині можна змоделювати так: по-перше, у Львівському, Віденському, Празькому та інших європейських університетах працювали галицькі науковці, де вони розвивали філософські тенденції та досліджували філософські проблеми в аспекті загальноєвропейських; по-друге, до числа філософських проблем мислителі Галичини внесли питання української мови, етнічної релігії, традиційної культури тощо; по-третє, представники українського мистецтва краю наприкінці XIX – на початку XX ст. досягли у своїй творчості справді філософського розуміння буття та філософського передбачення; по-четверте, кращі українські представники галицької освіти, науки та політики не лише вивчали філософські дисципліни у європейських університетах, а й самі досягли рівня філософського розуміння багатьох суспільних проблем.

Філософи-«академісти», що були авторами відомих свого часу філософських досліджень (І. Франко, О. Огоновський, О. Маковей, К. Ганкевич, Ю. Целевич, А. Шептицький, К. Студинський), відомі діячі культури й мистецтва Галичини (А. Вахнянин, Б. Лепкий, А. Чайковський, Д. Січинський, М. Угрин-Безгрішний, В. Стефанік), просвітні й наукові діячі (М. Грушевський, І. Крип'якевич, О. Барвінський, С. Дністрянський), громадські та політичні діячі (К. Левицький, М. Павлик, В. Нагірний, В. Старосольський, К. Трильовський, Ю. Лаврівський) збагатили українську філософію новими дослідженнями соціальних, мовних, етнічних, історико-філософських та інших проблем. Відсутність можливостей для самореалізації призвела до того, що українські філософи, працюючи в різних галузях культури, проводили історіософські, теософічні, соціософічні та націософські дослідження і цим творили прикладну філософію XX ст. Така «неакадемічність» української філософії та її прибічність до національних проблем сприяли створенню наприкінці XIX ст. своєї галицької культурно-філософської школи, що чітко визначила власні предмет та цілі дослідження, створила багаті традиції філософського викладу матеріалів, виплекала плеяду учнів та послідовників.

Історія української філософії Галичини другої половини XIX – початку XX ст. включає такі етапи:

- усвідомлення культури (період філософського осмислення особливостей етнічної культури, що тривав приблизно від 1848-го до 1867 р.);
- уходження в культуру (період розв'язання філософських проблем мови, етносу, культурного розвитку – 1867–1891 рр.);
- критики культури (період філософського осмислення проблем українського етносу Галичини – 1891–1905 рр.);
- прощання з культурою (період пошуку філософами нових кардинальних шляхів розвитку українського етносу – 1905–1916¹ рр.).

Українські філософи, що були водночас представниками вітчизняної науки, політикуму, відомими діячами мистецтва й лідерами громадського руху, пропагандою своїх філософських ідей та практичними діями сприяли об'єднанню українського етносу Галичини, самоусвідомленню ним своєї значущості та унікальності. Український етнос унаслідок етнічно-культурних, соціальних та політичних процесів, які відбувалися наприкінці XIX – на початку XX ст., став найбільшим етнічним клубом – українською культурно-політичною нацією. Щодо Галичини, у якій на той час суспільний устрій сформувався як протодержавний, можна стверджувати, що вона була країною кільканадцяти тисяч клубів. Відповідно, філософія українського етносу, зокрема його провідної верстви, формувала філософію клубної культури.

Історіософія української клубної культури Галичини кінця XIX – поч. XX ст. є історією розвитку філософських учень, узагальнень та підходів до розв'язання етнічно-культурних проблем через філософське обґрунтування шляхів соціального, економічного, політичного, просвітнього, релігійного, мілітарного тощо розвитку цього етносу. Історичний аналіз філософських досліджень діячів української культури Галичини дає підстави стверджувати, що ці мислителі здебільшого приходили до розуміння етнічного буття як способу культурної самореалізації етносу через об'єднання зусиль задля зміни власної колективної та загальнолюдської культури, формулювання спільної мети та регламентації умов і способів їх життєдіяльності, а також реалізації культурних інновацій через створення самоврядних структур етнічних колективів.

Етнічно-культурними клубами в цій філософсько-культурній парадигмі є способи заснованого на спільності етнічних рис, ознак, ідей тощо добровільного усвідомленого об'єднання громадян у самоврядні, самодостатні, з наперед визначеними метою, умовами та способами діяльності колективи, що діють задля збереження, самореалізації, саморозвитку й удосконалення сукупних етнічних особливостей та в результаті власної не регламентованої зовні діяльності створюють спільні культурні цінності, уможлиблюючи через клубну діяльність досягнення поступу й змін у культурі. Історія філософії української клубної культури Галичини кінця XIX – початку XX ст. є, отже, філософією етнічно-культурних клубів, які розвивалися спільно з українською етнічною культурою та, перебуваючи під менторським впливом європейської академічної філософії, знаходила власне обличчя, аргументувала й випереджала культурно-історичні зміни багатовимірного простору етнічного буття українців краю в поліетнічному середовищі Австро-Угорщини за умов відсутності власної держави.

Висновки та перспективи подальших досліджень:

1. Українська філософська думка в Галичині наприкінці XIX – на початку XX ст. сформувалася в результаті засвоєння досвіду європейських філософських шкіл та власній направленості на філософське дослідження культурного буття галицьких русинів.

2. Пошук мислителями шляхів збереження і розвитку етнічної культури призвів до структуризації філософських досліджень та появи філософських робіт із історіософії, філософії мови, релігійної та етнічної філософської думки, філософії соціальних і політичних рухів. Українські філософи Галичини внесли свій достойний вклад у розвиток світової філософської думки.

3. Історія української філософії Галичини на рубежі XIX–XX ст. тісно пов'язана зі становленням української нації та будівництвом української держави, що відбувалися шляхом розбудови етнічно-культурних клубів у організації національного типу. Відповідно до позицій, що становлення україн-

¹ 1916 р. Австрія передала Галичину новоутвореній Польській державі. Розпочався етап філософського осмислення засад війни й миру, цінностей людського буття та інших загальнолюдських проблем.

ської нації відбувалося також як становлення національної філософської думки, перспективним можуть стати дослідження філософії та історіософії Галичини періоду українського національного становлення як української націософії.

Джерела та література

1. Петрова І. В. Організація культурно-дозвілєвої діяльності клубів у країнах Західної Європи і США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.06 «Теорія, методика і організація культурно-просвітньої діяльності» / І. В. Петрова ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – К., 2000. – 20 с.
2. Скринник М. А. Наративні практики української ідентичності: Доба Романтизму : монографія / М. А. Скринник. – Львів : Каменярь, 2007. – 367 с.
3. Лебедівна Л. І. Західноукраїнська проза 20–30-х років ХХ століття: проблема неоромантизму : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.01 «Українська література» / Л. І. Лебедівна ; НАНУ. – К., 2007. – 19 с.
4. Мельник В. Ідеї раціоналізму у творчості І. Франка / В. Мельник // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. : Філософські науки. – 2007. – Вип. 10. – С. 9–18.
5. Козловець М. Філософія національної ідеї в творчості Івана Франка / М. Козловець // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2006. – № 29. – С. 8–14.
6. Межуев В. М. Идея культуры: Очерки по философии культуры // В. М. Межуев. – М. : Прогресс-Традиция, 2006. – 408 с.
7. Панафідіна О. Концепції кінця історії і проблема альтернативності історичного процесу : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / О. Панафідіна ; НАНУ. – К., 2009. – 20 с.
8. Макаренко Е. Ментальність і формування політичної культури нації (соціально-філософський аналіз) : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Едуард Макаренко ; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2000. – 15 с.
9. Попов В. Український господарський менталітет: сутність і трансформація : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Володимир Попов ; Ін-т філософії ім. Г. Сковороди НАНУ. – К., 2000. – 19 с.
10. Артюх В. Природа національного міфу: Історико-філософський контекст : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.05 «Історія філософії» / Вячеслав Артюх ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2001. – 15 с.
11. Баранцева К. Еліта як духовно-інтелектуальний феномен (соціально-філософський аналіз) : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Каріна Баранцева ; Ін-т філософії ім. Г. Сковороди НАНУ. – К., 2001. – 20 с.
12. Кравченко П. Інтеграція вітчизняного культурно-історичного досвіду в сучасну українську філософську концепцію (соціально-філософський аналіз) : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Петро Кравченко ; Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. – К., 2001. – 37 с.
13. Березін А. Психологічні чинники генези національної самосвідомості особистості : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Андрій Березін ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2002. – 17 с.
14. Надибська О. Національне у самосвідомості особистості поліетнічного соціуму : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Оксана Надибська ; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2003. – 15 с.
15. Чебан О. Етнокультурне у свідомості поліетнічного соціуму : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Оксана Чебан ; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2003. – 15 с.
16. Стадник І. Українська ментальність у контексті відродження національної духовності : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Ірина Стадник ; Південноукр. держ. педагог. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2003. – 17 с.
17. Яцук Н. Українська ментальність як феномен етногенетичного та соціокультурного буття народу : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Наталія Яцук ; Запор. держ. ун-т. – Запоріжжя, 2003. – 15 с.
18. Горлова В. Українська національна ідентичність : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.12 «Українознавство (філософські науки)» / Віра Горлова ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2005. – 18 с.
19. Моргун О. Соціально-філософські засади становлення національної суспільної свідомості на підґрунті етнорегіональної культури : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Олена Моргун ; Дніпропетр. нац. ун-т. – Дніпропетровськ, 2005. – 17 с.

20. Дербак А. Духовні засади становлення національної самосвідомості : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Анжеліка Дербак ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 12 с.
21. Алексеєнко А. Духовність: сутність, еволюція, форми виявлення в етносі : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : спец. 09.00.04 «Філософська антропологія, філософія культури» / Алла Алексеєнко ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2007. – 32 с.
22. Бойко Ю. Соціально-філософський аналіз становлення громади та громадянського суспільства як чинників духовного розвитку соціуму (на прикладі України) : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Юрій Бойко ; Нац. техн. ун-т України «Київ. політех. ін-т». – К., 2007. – 15 с.
23. Скринник М. Буттєві смисли національної ідентичності в українському романтизмі : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : спец. 09.00.05 «Історія філософії» / Михайло Скринник ; Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка. – Львів, 2008. – 37 с.
24. Нестеренко Г. Самовідтворення української політичної нації: принципи та механізми : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Галина Нестеренко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2009. – 31 с.
25. Абаніна Н. С. Соціальний опір у самоорганізації суспільства : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Н. С. Абаніна ; Запор. нац. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 16 с.
26. Дубінін В. Інтереси народу як предмет соціально-філософського аналізу : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Віктор Дубінін ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2011. – 32 с.
27. Корнієнко О. Національні цінності особистості : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Олександр Корнієнко ; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 1998. – 17 с.
28. Додонов Р. Філософський аналіз процесу формування і функціонування етноментальності : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Роман Додонов ; Ін-т філософії НАН України. – К., 1999. – 22 с.
29. Швецова А. Національний характер як предмет соціально-філософського аналізу : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Антоніна Швецова ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 1999. – 21 с.
30. Кушнір І. О. Проблема глобалізаційних тенденцій розвитку суспільства у цивілізаційній концепції І. Я. Франка [Електронний ресурс] / І. О. Кушнір // Філософія. Культура. Життя : міжвуз. зб. наук. пр. – Вип. 36. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. фінанс. акад., 2011. – 228 с. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkzh/2011_36/kushnir.pdf
31. Франко І. Сотворення Світу / Іван Франко. – Нью-Йорк : Оріяна, 1969. – 119 с.
32. Соціологія : посіб. для студ. вузів / за ред. В. Г. Городяненка. – К. : Академія, 1999. – 384 с.
33. Будз В. Філософія історії Михайла Грушевського : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Володимир Будз ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2001. – С. 7.
34. Сандюков И. Зодчий культуры / Игорь Сандюков // День. – 2003. – № 112. – 4 июля.
35. Данилович С. Франко як духовний батько Радикальної партії в Галичині / С. Данилович // Спогади про Івана Франка / упорядк., вст. ст. і прим. М. Гнатюка. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 393–396, 577.
36. Лозинський М. Михайло Павлик: його життя і діяльність / Михайло Лозинський. – Відень : Накл. Союзу Визволення України, 1917. – 23 с.
37. Молода муза [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Молода_муза
38. Олена Степанів – жінка-воїн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://together.lviv.ua/index.php?id=619>
39. Лазарович М. Активні діячі ЗУНР на Тернопільщині [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n63texts/lazarovych2.htm>
40. Скринник М. А. Філософський зміст світу «малої людини» у творчості В. Стефаника / М. А. Скринник // Філософська думка. – 1987. – № 4. – С. 76–85.
41. Пятківський Р. Проблема суб'єкта історичного процесу в українській філософії кінця ХІХ – першої чверті ХХ століть : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.05 «Історія філософії» / Роман Пятківський ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2005. – 18 с.
42. Мельник В. Ідеї раціоналізму у творчості Івана Франка / Володимир Мельник // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. : Філософ. науки. – 2007. – Вип. 10. – С. 9–18.

Ясинский Михаил. К истории философии клубной культуры Галиции конца XIX – начала XX ст. В статье акцентируется внимание на философском содержании клубной культуры в контексте концепций этничности. Представлены философские позиции известных украинских политиков, деятелей науки, культуры и искусства, сделавших вклад в развитие философской и общественной мысли в Галиции конца XIX – начала XX ст. Определено основное содержание украинской философской мысли в Галиции данного периода, способствующей объединению её украинского этноса, развитию самоосознания им своей значимости и уникальности. Подчеркнуты особенности развития украинского философского мышления в Галиции названного периода, проанализированы черты галицкой культурфилософской школы. Уточнено содержание понятия *этнично-культурные клубы*. Показано, что в основание деятельности этнично-культурных клубов в Галиции на рубеже XIX–XX веков легли изложенные в философских работах историософские, религиозные и этнические идеи, идеи социальных и политических движений, а сама их деятельность была связана со становлением украинской нации и строительством украинского государства.

Ключевые слова: история развития философских концепций этнической клубной культуры, философия клубной культуры Галиции, историософия культуры.

Yasinsky Mychaylo. To the History of Club Culture Philosophy of Galychyna at the End of XIX – the Beginning of XX Century. The article focuses on the philosophical content of the club culture in the context of the concepts of ethnicity. Presented philosophical position known Ukrainian politicians, science, culture and the arts, who contributed to the development of philosophical and social thought in Galychyna late XIX – early XX century. Defined the main content of philosophical thought in Ukrainian Galychyna this period, contributing to the unification of the Ukrainian ethnos Galychyna, they develop self-awareness of its importance and uniqueness. Highlighted the features of the development of philosophical thought in Ukrainian Galychyna said period, analyzed the features of the Galychyna kulturphylosophy school. Clarified the content of the concept of ethnicity and cultural clubs. It is shown that the base of ethnicity and cultural clubs in Galychyna at the turn of the nineteenth and twentieth centuries laid out in historico-philosophical works, religious and ethnic ideas, ideas of social and political movements, and their very activity was associated with the development of the Ukrainian nation and Ukrainian state building .

Key words: history of philosophical concepts of ethnic club culture, philosophy club culture of Galicia, historical philosophy of culture.

Стаття надійшла до редколегії
22.03.2013 р.